

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΗΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΟΥΔΑΝΟΥ ΜΥΡΤΙΔΗ
1976-1977

Κ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩ. ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ (1907 - 1977)

Ὁ καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας εἰς τὸ Πανεπ. Ἀθηνῶν (1949 - 1973) Γεώργιος Ἰωάννου Κουρμούλης ἐγεννήθη εἰς τὰ Σελλιά τῆς Ἐπαρχίας ἁγίου Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, χωρίον ὀλίγιστον ἀπέχον ἀπὸ τὴν Μύρθιο, ὅπου ἐγεννήθη ὁ μέγας γλωσσολόγος Γ. Ν. Κατζίδακις. Τούτο ὑπῆρξε δι' αὐτὸν παρότρυνσις νὰ σπουδάσῃ Φιλολογίαν ἐν Ἀθήναις καὶ μετὰ ταῦτα νὰ εἰσέλθῃ μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1931 λήψιν τοῦ πτυχίου τῆς Φιλοσοφ. Σχολῆς, εἰσηγήσει τοῦ αὐτοῦ Γ. Ν. Κατζίδακι, εἰς τὸ Ἱστορικὸν Λεξικόν, τοῦ ὁποίου διετέλεσε συντάκτης (1933 - 1949), καὶ μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1945 ἐκλογήν του ὡς ὑψηγοῦ. Ὡς συντάκτης τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας ὤκειώθη πρὸς τὴν Νεοελληνικὴν Γλωσσολογίαν, ἐστάλη δὲ καὶ εἰς τὴν Βιέννην διὰ σπουδᾶς, δαπάναις τοῦ Σταθατείου κληροδοτήματος (1938 - 1940), ὅθεν ἐπανῆλθε κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ Πολέμου, διὰ νὰ ἀναμειχθῇ εἰς ἀντιστασιακὴν δρᾶσιν κατὰ τοῦ κατακτητοῦ. Ἡ κατ' Ἰούνιον 1949 ἐκλογή του ὡς καθηγητοῦ τῆς Γλωσσολογίας, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀειμν. Β. Φάβη, ὠφείλετο εἰς ἐπιθυμίαν τῶν τότε μελῶν τῆς Σχολῆς μας νὰ μὴ ἐγερθοῦν νεωτερισμοὶ περὶ τὸ Γλωσσικόν (καὶ Ἐκπαιδευτικόν) ζήτημα, ἀποτρεπομένης πρὸς τοῦτο τῆς ἐκλογῆς τοῦ συνυποψηφίου του ἀειμν. Μανόλη Τριανταφυλλίδου. Μολονότι δ' ὁ Κουρμούλης οὔτε ἀδιάλλακτος καθαρευὼν ὑπῆρχεν, οὔτε πολιτικῶς δεξιός, ὑπηρέτησε τὴν τοιαύτην γραμμὴν, μέχρις οὗ διὰ τῶν διαδόχων του ἀμβλυνοθῆ ἢ πρὶν δέξυτης καὶ τεθῆ τὸ θέμα ἐπὶ ἄλλης βάσεως. Ἐν πολλοῖς δ' ὑπέχει τὰς εὐθύναις τῆς ἐκλογῆς μελῶν τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς ζωῆς του 25ετίαν.

Ὁ Κουρμούλης ἐγένετο κοσμήτωρ τῆς Φιλοσοφ. Σχολῆς (1957 - 1958), συγκλητικὸς, πρύτανης (1963 - 1964), καὶ ὡς πρύτανης ὑπηρεσιακὸς Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, πρόεδρος τοῦ οἰκονομ. Συμβουλίου τοῦ Πανεπιστημίου καὶ γραμματεὺς καὶ εἶτα πρόεδρος τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας, ἱκανὸς οἰακοστρόφος κατὰ τὴν διοίκησιν καὶ κατὰ τὸ ὑπηρετεῖν ὑπὸ οἰονδήποτε καθεστῶς καὶ κόμμα τὰ συμφέροντα καὶ τὴν οἰκοδομικὴν ἐπέκτασιν τῶν δύο ὡς ἄνω ἰδρυμάτων. Διετέλεσε δὲ καὶ

μέλος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας, ὡς καί μέλος καί πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων καί ἄλλων Ἐταιρειῶν σύμβουλος (Γλωσσικῆς, Παρνασσοῦ, Λαογραφικῆς, Ἐταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν κλπ.). Ἐπέδειξε δὲ καί ἄλλην ἀξιόλογον κοινωνικὴν δρασίμ, δι' ὀμιλιῶν κλπ. ὡς κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἰδρυθέντος ἀνδριάντος τοῦ Ἐλ. Κ. Βενιζέλου (5 Ὀκτ. 1971).

Ἐδημοσίευσε γλωσσικὸν καί λαογραφικὸν ὕλικόν, ἔγγραφα ἱστορικὰ ἀκόμη καί μικράς τινας γλωσσικὰς μελέτας διὰ τῆς ΕΒΕΚΣ (1938 - 1941), τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς κ.ἄ. περιοδικῶν. Ἡ διδακτορικὴ του διατριβὴ περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Χαννία (1937), γενομένη εἰσηγήσει τοῦ καθηγητοῦ Ἀντωνίου Χατζῆ, προεκάλεσε συζητήσεις, διότι οὐδεὶς πλὴν τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς ἐδέχθη ὅτι τὰ Χαννιά προῆλθον ἐξ ἀγορᾶς τῶν σπανιζόντων ἄλλωστε χάνων (τεῖδους ἰχθύος).

Ὁ Κουρμούλης προήδρευσε τοῦ 1^{ου} Διεθνοῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου εἰς Ρέθεμνος (1971) καί ἐπὶ τι διάστημα (1973 - 1975) τῆς Διοικήσεως Ἐπιτροπῆς τοῦ νεοσυστάτου Πανεπιστημίου Κρήτης, τὸ φιλόπολι δὲ διαφέρον του ἔτρεψεν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ὀρισθῆ ὡς ἔδρα τοῦ ἐν λόγῳ ἰδρύματός ἡ μεγάλῃς πνευματικῆς παραδόσεως μικρὰ καί ἥσυχος πόλις τῆς Ρεθύμνης. Εὐνόητον ἕμως εἶναι ὅτι μὲ τόσας διοικητικὰς ἀπασχολήσεις, μὲ τὴν διοίκησιν τῆς Φιλεκπ. Ἐταιρείας (ὀλοκλήρου ὑπουργείου), μὲ τὴν μέριμναν τόσων σχολείων καί οἰκοδομῶν, ἀφ' ἑνὸς ἀφιερῶθη εἰς περισσότερα ἔργα ὅσων ἡ ἐπισημὴς ὑγεία ἐνὸς πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου καί ὁ χρόνος τῆς διδασκαλίας ἐπιτρέπουν, ἐξ ἄλλου δὲ ἐκίνησε τὸν φθόνον, ἐριδας καί κρισολογίας, αἱ ὁποῖαι ἐπετάχυναν τὸ πικρὸν τοῦ τέλους (ἠσθένει διετίαν πρὸ τοῦ θανάτου του). Ἐν τούτοις ὁ Κουρμούλης εὔρε τὸν χρόνον α') νὰ ὀργανώσῃ ἀριστα Γλωσσολογικὸν Σπουδαστήριον μὲ βιβλιοθήκην καί γλωσσικὸν ἀρχεῖον, ὑποτυπῶδες τὸ πρὶν. β') Νὰ ἐκπαιδεύσῃ ὀλίγους μὲν, ἀλλ' ἀρίστους ἐπιστήμονας οἱ ὁποῖοι νὰ συνεχίσουν καί ἐπεκτείνουν τὸ ἔργον του. γ') Νὰ εἶναι ἐνημερώτατος τῆς κινήσεως τῆς ἐπιστήμης του καί δ') ἐνισχυθεῖς οικονομικῶς ὑπὸ τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν, νὰ τυπώσῃ τὸ πρῶτον ἈΝΤΙΣΤΡΟΦΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς (Ἀθῆναι 1967) ἔργον πρωτότυπον, εἰς ὃ συνειργάσθη τὸ ἐπιτελεῖον τῶν μαθητῶν του. Τὸ βασικὸν τοῦτο βοήθημα ὁ ἀντεπροσωπεύῃ εἰς τὸ μέλλον τὴν πολυπράγμονα εὐφυΐαν του καί πρωτότυπον ἀντίληψιν. Τὰ δ' ἄλλα δι' ἃ οἱ συνάδελφοι διαφέρονται αἰγῶνται πρὸ τοῦ τάφου ἀνδρὸς μεθ' οὗ ἐπὶ μακρὸν συνεπερεύθημεν ἀπὸ τοῦ 1924, οὐχὶ πάντοτε ὁμονοοῦντες, ἀλλὰ πάντοτε ἀγαπώμενοι.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ Γ. Ι. ΚΟΥΡΜΟΥΛΗ

(πλήν λόγων, προσφωνήσεων και δημοσιογραφικῶν άρθρων)

- Τραγούδια Κρητικά, περ. Λαογραφία 9, 1926, σσ. 209 - 219.
 Κρητικά παρωνύμια, Κρητικαὶ Μελέται 1, Αύγ. 1933, σσ. 153 - 157.
 Παικίλα Φιλολογικά Α': Διορθωτικά εἰς τὸ Κρητικὸν Θέατρον, αὐτόθι, σσ. 224 - 229. Β': Ἐπιτραπέζια δημοτικὰ ἄσματα, αὐτόθι, σσ. 229 - 233.
 Κρητικὰ ἑπαιδαί, αὐτόθι, σσ. 258 - 265.
 Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Χαννία, ἐναλισμος ἐπὶ διδακτορία διατριβή, Α., Ἐπιθ. 1937, 12^ο, σσ. 53 (+3).
 Περὶ τῆς λέξεως ἀβάραγκας, Ἀθηνᾶ 48, 1938, σσ. 259 - 263.
 Φωνητικὰ τῆς Κρητικῆς διαλέκτου. Ἡ πρὸ τοῦ συνιζανομένου ι δάσυνσις τοῦ τ εἰς θ, ΕΕΚΣ Α', 1938, σσ. 15 - 16.
 Κρητικὰ Ἀνάλεκτα (= 1. Ἀπάνω στὸ κεράσι, αὐτόθι, σ. 129. 2. Ἀρέτι, Ἀρκάδι, Ἀρσάνι κτθ., αὐτόθι, σ. 164. 3. Γερακοκούδουνα, αὐτόθι, σσ. 207 - 208. 4. Καλλαμαύκια - Καλλαμαύκι, αὐτόθι, σ. 292. 5. Στροφὸς - στρόφος, αὐτόθι, σ. 316. 6. Ἔτσι - Ἴτσι, σ. 348):
 Ἱστορικὰ ἔγγραφα ἐκ τοῦ ἀρχείου Ἐ(μμ.) Ἀντωνιάδου, αὐτόθι, σσ. 392 - 416.
 Βιβλιοκρισία (περὶ Ἐρωτοκρίτου), αὐτόθι, σσ. 558 - 564.
 Τοπωνυμικὰ ζητήματα. Α'. Τοπωνυμικὸν Λεξικὸν τῆς Κρήτης, Β'. Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως κάναβο, αὐτόθι Β', 1939, σσ. 245 - 255.
 Βιβλιοκρισία (εἰς Ἐμμ. Γ. Κριαρᾶ, Γλωσσικὰ Σημειώματα), αὐτόθι Δ', 1941, σσ. 241 - 246.
 Οἱ Βάρβαροι (ποιητ. συλλογὴ Μανόλη Κανελλῆ, Κρητὸς) (βιβλιοκρισία), «Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις», τεύχη 13 - 16, 1946, σσ. 6 (ἀνάτυπον).
 Περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς Ροδιακῆς διαλέκτου. «Δωδεκανησιακὴ Ἐπιθεώρησις» 1, 1947. Ἀνάτυπον σσ. 22 (+2).
 Ἡ γλῶσσα τοῦ Κάλβου, Ἀθῆναι 1947.
 Φωνητικὰ ζητήματα, ΕΕΒΣ 18, 1948, σσ. 221 - 237.
 Ὀμηρικὰ, 1. Ἐν νυκτὸς ἀμολγῶ, Ἀθηνᾶ 52, 1948, σσ. 65 - 86.
 Βιβλιοκρισίαι, αὐτόθι, σσ. 278 - 279.
 Ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Ἔθνους· ἐκδοσις δευτέρα, Ἀθῆναι 1948, 8^ο, σσ. 22 (+2).
 Γλῶσσα καὶ Λατρεία, ἐν Ἀθῆναις 1948, σσ. 91 (+3) (= Λεξικογρ. Δελτίον Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 4, 1942 - 1948).

- Ἠχηροὶ κλειστοὶ φθόγγοι τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, Ἀθηνᾶ 53, 1949, σσ. 80 - 84.
- Καὶ πάλιν περὶ τοῦ τοπωνυμίου Χαννία, Λεξικογρ. Δελτίον Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 4, 1942 - 1948, σσ. 137 - 148, καὶ ἀνάτυπον ἐν Ἀθήναις 1949.
- Ἡ ἐκπολιτιστικὴ δύναμις τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, Πλάτων 2, 1950, σσ. 1 - 22, καὶ ἀνάτυπον εἰς 8^ο, σσ. 22.
- Βασίλειος Ἰ. Φάβης (νεκρολογία). Ἀθηνᾶ 54, 1950, σσ. 319 - 329.
- Κακοφωνία καὶ προφύλαξις, ΕΕΦΣΠΑ 1953 - 1954, σσ. 201 - 218.
- Ἔπος καὶ ἐπικὴ ὄλη, ΕΕΦΣΠΑ 1954 - 1955, σσ. 212 - 260.
- Τονικά τινα προβλήματα τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, ΕΕΦΣΠΑ 1955 - 1956, σσ. 439 - 468.
- Humbert, Συντακτικὸν ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, Ἀθῆναι 1957 (μετάφρασις κλπ.).
- Τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσης τῆς Ἑθνικῆς μας Παιδείας, Ἀθῆναι 1957, 8^ο, σσ. 32 (ἀναδημοσίευσις ἀπὸ τό : Ἐπιστημονικὸν Βῆμα τοῦ Διδασκάλου, Μαρτ. - Ἀπρίλ. 1957).
- Ἡ Μάχη τῆς Κρήτης ὡς ἐπίλογος τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους, ΕΕΦΣΠΑ 1957 - 1958, σσ. 143 - 156.
- Ὑβρις καὶ κάθοαρσις παρ' Ἐρωτοκρίτῳ, Πεπραγμένα τοῦ Α' Διεθνοῦς Κρητολ. Συνεδρίου (1961), τεῦχος τρίτον, σσ. 27 - 39 (= Κρητικὰ Χρονικὰ 15 - 16, 1961 - 1962, τεῦχος III).
- Μορφολογικαὶ ἐξελίξεις τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ΕΕΦΣΠΑ 1964 - 1965, σσ. 9 - 22 (ὁ πρυτανικὸς τοῦ λόγος 8ης Μαΐου 1964).
- Ἀντίστροφον Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, Ἀθῆναι 1967, 8^ο, σσ. XXXV + 802.
- Παρουσίασις Ἀντιστρόφου Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς. Πεπραγμένα Β' Διεθνοῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου, τόμος Δ', Ἀθῆναι 1969, σσ. 246 - 254.
- Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἐπωνύμων τῶν Ρεθυμνίων, Πεπραγμένα τοῦ Γ' Διεθνοῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου (1971), τόμος Γ', ἐν Ἀθήναις 1975, σσ. 153 - 186.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

Ε.Υ.Δ. της Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006